UPSEERILIITTO RY
Laivastokatu 1b, 00160 Helsinki

Eduskunnan lakivaliokunta

UPSEERILIITON LAUSUNTO HE 82/2023 vp

Kiitämme lakivaliokuntaa mahdollisuudesta lausua esitykseen. Lausuntoa on pyydetty erityisesti sotilaskurinpitomenettelyyn sekä rikosten selvittämistä koskeviin toimivaltuuksiin liittyvistä seikoista.

Upseeriliitto pyysi lakihankkeeseen selvityksen rikos- ja prosessioikeuden professori Matti Tolvaselta. Upseeriliitto on esittänyt lausunnossaan puolustusministeriölle, hallintovaliokunnalle ja puolustusvaliokunnalle - Tolvasen selvityksen pohjalta - laaditut havainnot. Näyttää siltä, että hallituksen esityksen perusteluissa ei ole näkyvissä aikaisempien lausuntokierrosten vaikutusta eikä lausunnoissa esitettyjä argumentteja.

Sotilasrikokset ja niiden tutkiminen poikkeavat muista rikoksista yhdellä keskeisellä tavalla. Sotilasrikoksesta epäiltynä on Puolustusvoimissa joko vakinaisena viranhaltijana, asevelvollisena tai reserviläisenä palveleva. Tutkinta siis kohdistuu tutkintaa suorittavan tahon omaan organisaatioon. Puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvien osallistumista työnantajaansa kohdistuvaan omaisuusrikokseen tai tietoturvarikokseen ei ole arvioitu esityksen perusteluissa.

Lakiesityksestä ei selviä onko Puolustusvoimien henkilökunnan aiheuttamisen sotilasrikosten määrä kasvanut. On myös epäselvää, kuinka vakavista rikoksista on kysymys. Lakiesityksessä mainitaan, että vuosien 2017–2022 aikana on tehty 111 rikosilmoitusta anastusrikoksesta. Kohdistuvatko nämä asevelvollisiin vain henkilökuntaan? Onko oikeasti olemassa suurempaa riskiä? Lakiesityksestä ei tule selville millä tavalla rikoksia estettäisiin ennalta; valvomalla patruunoiden ja räjähteiden kulutusta vai jollakin muulla suojaamiseen liittyvällä tavalla?

Edellisen lakiuudistus on vuodelta 2014. Tällöin tarkoituksena oli, että Puolustusvoimille ei automaattisesti tule uusia toimivaltuuksia tilanteessa, jossa poliisilakiin lisättäisiin uusia salaisia tiedonhankintakeinoja vaan niiden tarve arvioitaisiin jatkossa joka kerta erikseen. Nyt on arvioitava edellä mainittujen rikostapausten perusteella, onko tämä menettely ollut ongelma tähän asti? Jos lakiuudistus toteutetaan hallituksen esityksen mukaisesti, niin on myös ratkaistava, kuinka lainsäädännön toteutumista seurataan.

Lakiesityksen mukaan tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoisi sotilastiedusteluviranomaisia. Kuka olisi riippumaton taho, jos valvoisi sotilaskurinpitoa johtavia virkamiehiä? Sotilasrikosten laillisuusvalvonta ei voi olla vain sarja vuosittaisia tarkastuksia.

Julkisuudessa esillä olleiden Puolustusvoimien sisällä tutkittujen rikostapausten käsittely ei puolla sitä, että toimivaltuuksia laajennettaisiin. Joissain tapauksissa esitutkinnan

aloittamisen kynnys näyttää olleen selkeästi vakiintuneesta poliisin esitutkintakäytännöstä poikkeava ja joissain tapauksissa esitutkintaa ei ole esitutkintakynnyksen ylityttyäkään aloitettu tai tutkinnan aloittamista on viivytetty tavalla, joka on ollut perusteena virkamiesoikeudelliseen rikosvastuuseen (KKO 2020:53). Käytäntö näyttää siten epäyhtenäiseltä rikosten selvittämisessä.

On olemassa merkittävä riski siitä, että käytännöt muodostuisivat epäyhtenäisiksi myös rikosten ennalta estäviä toimia harkittaessa. Riskit liittyvät nimenomaan siihen, että sama taho, pääesikunta, vastaisi käytännössä sotilasrikosten ja niihin läheisesti liittyvien rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä.

Upseeriliitto on todennut aikaisemmissa lausunnoissaan ongelman siinä, että laillisuusvalvontaa toteuttaa pääesikuntaan sijoitettu virkamies, jonka vastuulla on samalla kaiken Puolustusvoimia koskevan oikeudellisen toiminnan ohjaaminen. Valvonnan osalta ylempien viranomaisten sekä parlamentaarinen valvonta perustuisi kertomuksiin. Esityksessä mainitut tarkennukset edelliseltä lausuntokierrokselta ovat hyvin pieniä ja perusteluihin kirjattua tarkempaa selvittelyä muiden hallinnon alojen kanssa ei ole tehty.

Lisäresurssien tarve on ilmeinen Puolustusvoimissa. Nyt esitettävä muutos laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta johtaisi resurssien lisäämiseen oikeudelliselle toimialalle. Tämän muutoksen arviointiin tulisi kiinnittää huomiota suhteutettuna Puolustusvoimien ydintoimintoihin tarvittavaan henkilöstöön.

Puheenjohtaja Ville Viita

Edunvalvontapäällikkö Mika Ylönen

LIITE Upseeriliiton lausunto puolustusministeriölle 16.11.2022

UPSEERILIITTO RY
Laivastokatu 1b, 00160 Helsinki

Puolustusministeriö

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN SOTILASKURINPIDOSTA JA RIKOSTORJUNNASTA PUOLUSTUSVOIMISSA JA NIIHIN LIITTYVISTÄ LAEISTA (lausunto annettu lausuntopyynnöt.fi palvelussa)

Aluksi todettakoon, että lain tarpeellisuus tässä ajankohdassa on kyseenalainen.

Lausuntomme sisältää useita tarkentamista vaativia kohtia, joista yksi on lakivalmistelun perustelut, jotka ovat joko kokonaan tai suurelta osin puutteelliset. Tässä kohdassa esiin nousee uudistuksen perusteena olevat rikokset ja niiden määrä.

Yksi merkittävä tekijä on lakiuudistuksen resurssointi. Sen arviointi on tehty varsin pintapuolisesti.

Toinen kokonaisuus on esityksen perusteella syntyvä ongelmallinen päällekkäisyys pääesikunnan roolissa samanaikaisena toimijana, johtajana ja oman toimintansa valvojana.

Kolmantena kokonaisuutena huomio kiinnittyy rikostorjunnan viranomaistoimintojen hajauttamiseen pois osaavalta toimijalta eli poliisilta.

1. Yleiset huomiot työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi

Lakiuudistusta on perusteltu seikalla, että Puolustusvoimilla on oikeus toimittaa tiettyjen laissa säädettyjen rikosten esitutkinta. Tämä perustelu ei ole pätevä, sillä oikeudesta toimittaa esitutkintaa ei voida johtaa toimivaltuuksien laajennusta rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen sekä siihen liittyvään pakkokeinojen käyttöön. Asiassa on huomioitava myös se, että laajennettu pakkokeinojen käyttövaltuus koskisi myös sellaisia (luonnoksen 93 §:ssä määriteltyjä) rikoksia, joita Puolustusvoimat ei voi selvittää nyt, eikä selvittäisi luonnoksenkaan mukaisessa sääntelyssä.

Luonnoksessa on todettu sotilasrikoksia tulevan vuosittain Puolustusvoimien tietoon noin 3000 (itse asiassa ainakin viimeisen tilaston mukaan muutama sata vähemmän). Kuitenkin näistä jutuista päätyy syyteharkintaan pieni osa, noin kymmenen prosenttia. "Oikeiden", syyteharkintaan johtavien rikosten määrä olisi siis vuositasolla noin 300. Näistäkin suuri, ellei suurin osa on varusmiesten ja kertausharjoituksiin määrättyjen reserviläisten tekemiä,

rikoksina varsin vähäisiä ja näytöltään helppoja rikostapauksia. Varsinaisten sotilasrikosten määrällä tai laadulla nyt esitettyä toimivallan laajennusta rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen ei voi kestävästi perustella.

Luonnoksessa on korostettu vahvasti, että Puolustusvoimilla on omaisuutta, joka saattaa houkutella omaisuusrikoksiin. Tämä on aivan totta. Kysyä voi kuitenkin, eikö Puolustusvoimien tulisi suunnata voimavaroja omaisuuden suojaamiseen niin, että anastusten onnistumisen riski olisi mahdollisimman pieni. Rikostorjunnan keinojen käyttö varkauksien estämiseen on kallis työkalu ja todennäköisesti asianmukaista omaisuuden suojaamista merkittävästi kalliimpaakin. On myös niin, ettei kukaan varasta Puolustusvoimilta arvokasta omaisuutta pitääkseen omaisuuden itsellään. Varsin otaksuttavaa on, että omaisuutta anastettaisiin tarkoituksin muuttaa se rahaksi tai käyttää vakavan rikoksen tekovälineenä. Tällaisen rikollisuuden tutkija on jo olemassa, poliisi.

Sotilasrikokset ja niiden tutkiminen poikkeavat muista rikoksista yhdellä keskeisellä tavalla. Sotilasrikoksesta epäiltynä on Puolustusvoimissa joko vakinaisena viranhaltijana, asevelvollisena tai reserviläisenä palveleva. Tutkinta siis kohdistuu tutkintaa suorittavan tahon omaan organisaatioon. Luonnoksessa ei ole tuotu esiin, kuinka suuri on riski siitä, että Puolustusvoimien henkilöstöön kuuluva osallistuisi työnantajaansa kohdistuvaan omaisuusrikokseen tai tietoturvarikokseen.

2. Pääesikunnan tehtävät rikostorjunnassa (1. lakiehdotuksen 11 luku)

Sotilastiedustelun ja siviilitiedustelun osalta on omaksuttu muun pakkokeinojen valvonnasta poikkeava valvontajärjestelmä. Valvonnasta vastaa tiedusteluvalvontavaltuutettu. Luonnoksen mukaan tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoisi myös sotilastiedusteluviranomaisten sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaalliseen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten ennalta estämistä ja paljastamista. Luonnoksessa on aivan perustellusti todettu esityksen 93 §:n yhteys sotilastiedusteluun, jota tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoo. Sotilastiedustelun ja rikostorjunnan raja voi juuri näissä (tarkoittaa luonnoksen 93 §:ää, nykyisen lain 86 §:ää) tapauksissa olla hankalasti määriteltävissä. Tämä seikka voisi puoltaa valvonnan keskittämistä. Vasta-argumenttikin voidaan perustella.

Esitetty sääntely on omiaan sekoittamaan sitä, milloin on kyse tiedustelusta ja milloin taas rikostorjunnasta. Rikostorjunnan valvonta jakaantuisi kahtaalle sen mukaan, onko tehtävän suorittajana poliisi vai Puolustusvoimat. Tämä tietysti koskisi vain luonnoksen 93 §:ssä tarkoitettuja rikoksia, koska muiden rikosten osalta valvontavastuu olisi pääesikunnalla ja puolustusministeriöllä.

Sotilastiedustelun ja siviilitiedustelun tavoitteena on antaa poliittisille päätöksentekijöille ajantasaista tietoa niistä uhista, joita sotilas- ja siviilitiedustelulla pyritään torjumaan.

Rikostorjunnan tavoite on toisaalla: rikosten ennalta estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä. Toki tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoo nykyään myös muuta Supon toimintaa. Se ei kuitenkaan tosiasiassa harjoita nykyisellään sanottavasti itsenäistä rikosten ennalta estämistä ja paljastamista ja on toisaalta luontevaa, että kaikki Supon valvonta on yhdellä taholla. Näinhän ei olisi asia Puolustusvoimien osalta, vaan valvonta koskisi vain tiettyä osaa sen toiminnasta.

3. Pääesikunnan toimivaltuudet rikostorjunnassa (1. lakiehdotuksen 12 luku)

Pääesikunnalle ehdotetaan uudeksi tehtäväksi sotilasrikosten ennalta estäminen ja paljastaminen. Voimassa olevan lain mukaan Pääesikunnan tehtävänä on sotilasrikosten selvittäminen.

Sotilasrikokset ja niiden tutkiminen poikkeavat muista rikoksista yhdellä keskeisellä tavalla. Sotilasrikoksesta epäiltynä on Puolustusvoimissa joko vakinaisena viranhaltijana, asevelvollisena tai reserviläisenä palveleva. Tutkinta siis kohdistuu tutkintaa suorittavan tahon omaan organisaatioon. Luonnoksessa ei ole tuotu esiin, kuinka suuri on riski siitä, että Puolustusvoimien henkilöstöön kuuluva osallistuisi työnantajaansa kohdistuvaan omaisuusrikokseen tai tietoturvarikokseen.

Nyt on vaarana se, että sama taho (pääesikunta) ohjaa toimintaa, valvoo sitä, kohdistaa toimijoihin rikostorjuntatoimenpiteitä ja huolehtii esitutkinnasta siihen liittyvine pakkokeinoineen (viime kädessä syyteharkintaan saakka).

Pääesikunta valvoisi omaa toimintaansa ja vain sillä olisi käytännössä mahdollisuus päättää aloitetaanko esitutkinta vai ei. Puolustusministeriön vastuulla oleva hallintovalvonta ei ole tehokasta, koska ministeriö ei voi määrätä tutkintatoimenpiteitä aloitettavaksi.

Syyttäjällä tämä oikeus on (ETL 5:2.1ja laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa 27.2 §), mutta syyttäjät eivät ole perinteisesti olleet aktiivisia valvomaan sitä, miten Puolustusvoimat käyttävät harkintavaltaansa aloittaa tai olla aloittamatta esitutkinta.

Kysymys on siitäkin, missä määrin syyttäjällä on tiedossaan juttuja, joissa syyttäjän aktiivisuus olisi tarpeenharkinnan objektiivisuuden takeena. Erityisen tarkkana on oltava sen suhteen, missä määrin sotilasorganisaatio pääsee vaikuttamaan rikostorjuntaa sääntelevän normiston sisältöön.

Julkisuudessa esillä olleiden viimeaikaisten Puolustusvoimien sisällä tutkittujen rikostapausten käsittely ei ainakaan ole omiaan rohkaisemaan siihen, että lainsäädännössä Puolustusvoimien toimivaltuuksia laajennettaisiin. Joissain tapauksissa esitutkinnan aloittamisen kynnys näyttää olleen selkeästi vakiintuneesta poliisin esitutkintakäytännöstä poikkeava ja joissain tapauksissa esitutkintaa ei ole esitutkintakynnyksen ylityttyäkään aloitettu tai tutkinnan aloittamista on viivytetty tavalla, joka on ollut perusteena virkamiesoikeudelliseen rikosvastuuseen (KKO 2020:53). Käytäntö näyttää siten epäyhtenäiseltä rikosten selvittämisessä.

On olemassa merkittävä riski siitä, että käytännöt muodostuisivat epäyhtenäisiksi myös rikosten ennalta estäviä toimia harkittaessa. Riskit liittyvät nimenomaan siihen, että sama taho, Pääesikunta, vastaisi käytännössä sotilasrikosten ja niihin läheisesti liittyvien rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä.

4. Salaiset tiedonhankintakeinot Pääesikunnan rikostorjunnassa (1. lakiehdotuksen 13 luku)

Kaikkiin Pääesikunnan rikostorjuntatehtäviin ehdotetaan uutta sääntelyä yleisistä toimivaltuuksista.

On aiheellista muistuttaa, että pakkokeinosääntelyä ohjaavat keskeisesti välttämättömyysperiaate, suhteellisuusperiaate ja vaatimus pakkokeinon tuloksellisuudesta. On siis kysyttävä, onko pakkokeinovaltuudelle välttämätön rikostorjunnallinen tarve ja ovatko keinot oikeassa suhteessa tavoiteltavaan päämäärään. Luonnoksessa esitetyt perustelut eivät kaikilta osin riitä näitä kriteereitä täyttämään.

Pitäisi olla käytettävissä selkeää dataa siitä, mitä ongelmia voimassa olevaan sääntelyyn on liittynyt. Nyt sitä ei ole ainakaan hallituksen esityksen luonnoksessa esitetty. Siinä on vain ylimalkaisesti todettu, ettei poliisi osaisi käyttää salaisia pakkokeinoja Puolustusvoimien alaan kuuluvassa rikostorjunnassa. On toki myönnettävä, ettei poliisi olisi luonteva taho harjoittamaan peitetoimintaa ja tietolähdetoimintaa siinä mielessä, että poliisimies olisi peitehenkilönä tai yhteydessä tietolähteeseen. Estettä ei olisi kuitenkaan sille, että näitäkin toimintoja harjoitettaisiin poliisin johdolla ja vastuulla, myös luonnoksen 93 §:ssä tarkoitettujen rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa.

Sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoittavaan toimintaan liittyvien rikosten määrästä ja laadusta ei luonnoksessa ole mitään selvitystä.

5. Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan reserviläisen tehtävät ja toimivaltuudet (1. lakiehdotuksen 14 luku)

Voi olla perusteltua käyttää reserviläisiä tutkinnanjohtajina poikkeusoloissa, mutta ei normaalioloissa. Tämä onkin luonnoksen lähtökohta. Voi olla perusteltua käyttää reserviläisiä myös normaalioloissa rikostorjunnan avustavissa tehtävissä.

6. Valvonta (1. lakiehdotuksen 15 luku)

Luonnoksessa on aivan perustellusti todettu esityksen 93 §:n yhteys sotilastiedusteluun, jota tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoo. Sotilastiedustelun ja rikostorjunnan raja voi juuri näissä (tarkoittaa luonnoksen 93 §:ää, nykyisen lain 86 §:ää) tapauksissa olla hankalasti määriteltävissä. Tämä seikka voisi puoltaa valvonnan keskittämistä. Vasta-argumenttikin voidaan perustella.

Esitetty sääntely on omiaan sekoittamaan sitä, milloin on kyse tiedustelusta ja milloin taas rikostorjunnasta. Rikostorjunnan valvonta jakaantuisi kahtaalle sen mukaan, onko tehtävän suorittajana poliisi vai Puolustusvoimat. Tämä tietysti koskisi vain luonnoksen 93 §:ssä tarkoitettuja rikoksia, koska muiden rikosten osalta valvontavastuu olisi pääesikunnalla ja puolustusministeriöllä.

Sotilastiedustelun ja siviilitiedustelun tavoitteena on antaa poliittisille päätöksentekijöille ajantasaista tietoa niistä uhista, joita sotilas- ja siviilitiedustelulla pyritään torjumaan. Rikostorjunnan tavoite on toisaalla: rikosten ennalta estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä. Toki tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoo nykyään myös muuta Supon toimintaa.

Se ei kuitenkaan tosiasiassa harjoita nykyisellään sanottavasti itsenäistä rikosten ennalta estämistä ja paljastamista ja on toisaalta luontevaa, että kaikki Supon valvonta on yhdellä taholla. Näinhän ei olisi asia Puolustusvoimien osalta, vaan valvonta koskisi vain tiettyä osaa sen toiminnasta.

Kuten aiemmin kohdassa 3 on todettu, on vaarana se, että sama taho (pääesikunta) ohjaa toimintaa, valvoo sitä, kohdistaa toimijoihin rikostorjuntatoimenpiteitä ja huolehtii esitutkinnasta siihen liittyvine pakkokeinoineen (viime kädessä syyteharkintaan saakka).

7. Yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa (1. lakiehdotuksen 16 luku)

Kts. Kohta 2 ja 3.

8. Muut huomiot 1. lakiehdotukseen

Luonnoksesta käy hyvin ilmi, ettei sotilasorganisaatiolla ole muissa Pohjoismaissa ja Saksassa valtuuksia rikostorjuntaan. Verrokkimaissa sotilasorganisaatioilla on toimivaltuuksia, jotka muistuttavat läheisesti suomalaista sotilastiedustelusääntelyä. Iso-Britannia on tapaus erikseen, siellä sotilasorganisaation rikostorjuntatehtävät ovat vanhaa historiallista perua.

Perustelluinta on pitää vertailukohtina Pohjoismaita ja Saksaa, joiden rikosoikeusjärjestelmä vastaa lähinnä suomalaista järjestelmää.

Luonnoksessa on esitelty muiden maiden järjestelmiä, mutta ei riittävästi pohdittu, miksi Suomen pitäisi poiketa Pohjoismaissa ja Saksassa omaksutusta mallista poliisin ja armeijan toimivaltuuksien sääntelyssä.

9. Lakiehdotukset 2–9

Esitysluonnoksessa esitetty Puolustusvoimien toimivallan laajennus merkittävä. Vuonna 2014 toteutetussa poliisilain, esitutkintalain ja pakkokeinolain kokonaisuudistuksessa Suojelupoliisin toimivaltaa rajatiin merkittävästi, kun Supo ei lainuudistuksen jälkeen ole enää esitutkintaviranomainen. Samassa yhteydessä punnittiin tarkoin se, missä määrin pakkokeinovaltuuksia on perusteltua antaa muille kuin poliisille. Kehitys näyttäisi voivan johtaa jopa siihen, että Suposta tehtäisiin puhdaspiirteinen, poliisiorganisaatioon kuulumaton tiedusteluviranomainen.

Puolustusvoimilla on vastaava velvollisuus ja oikeus kuin Supolla siviilitiedustelussa (PolL 5a:44) jakaa tiedustelun yhteydessä esiin tullutta tietoa KRP:lle rikoksen selvittämiseksi ja toimivaltaiselle viranomaiselle laissa määriteltyjen vakavien rikosten ennalta estämiseksi (laki sotilastiedustelusta 590/2019,79 ja 80 §).

10. Muut mahdolliset huomiot

Luonnosta koskevan tarkastelun tulisi toimivaltuuksien lisäämisen sijaan keskittyä enemmänkin siihen miksi Puolustusvoimien toimivaltuuksia olisi perusteltua laajentaa Puolustusvoimien rikostorjunnassa verrattuna sitä Suomen rikoslainsäädännön ja prosessilainsäädännön uudistuksiin. Sotilastiedustelulaki ja sen kautta voimaan tulleet

säädökset ei tulisi olla peruste sille, että toimivaltuuksia tulisi Puolustusvoimissa laajentaa koskemaan myös Puolustusvoimien rikostorjuntaa ja sen kautta siihen väkisinkin tulevaa kokonaisvaltaista uudistusta. Vuonna 2014 toteutetussa poliisilain, esitutkintalain ja pakkokeinolain kokonaisuudistuksessa voidaan todeta olleen eriävä tarkastelun lähtökohta asiaan kuin nyt tarkastelun kohteena olevassa luonnoksessa, jossa toimivaltuuksia supistettiin Suojelupoliisin osalta. Tässä samassa yhteydessä punnittiin myös tarkoin se, missä määrin pakkokeinovaltuuksia on perusteltua antaa muille viranomaisille kuin poliisille.

Tällä uudistuksella Puolustusvoimille annetaan toimivaltuuksia sellaiselle tehtäväkentälle, josta voimassa olevan lainsäädännön mukaan vastaa yleisviranomaisena Poliisi. Toimivaltuuksien lisäämien ja niihin liittyvät perustelut ja rajaukset tulisi olla tehtynä tarkkarajaisesti ja yksityiskohtaisesti. Hallituksen esitysluonnoksessa tätä rajausta ja tarkastelua ei ole tehty riittävässä laajuudessa, vaan asian tarkastelu on ollut yleisluontoista. Puolustusvoimien rikostorjuntaa ja siihen liittyvää tarkastelua tulisi tehdä sen ydintehtävän suorittamisen turvaamisen kannalta, ei siten, että Puolustusvoimat siirtyisi lähemmäksi yleisviranomaista ja poliisia esitutkintaviranomaisena. Sotilastiedustelua tekevän viranomaisen ja rikostorjuntaa lakisääteisenä tehtävänään tekevän viranomaisen tehtävät tulisi olla tarkasti rajattuja.

Uusi tehtävä ja uudet toimivaltuudet edellyttäisivät todennäköisesti merkittävämpiä lisäresurssointeja, kuin esitykseen on kirjattu. Ne tuskin rajoittuisivat pelkästään pääesikuntaan, vaan laajenisivat varsin pian myös muualle organisaatioon.

Lisäresurssointia ei ole käsitelty esityksessä riittävällä tavalla ja se on omiaan herättämään epäilyksen resurssien kohdentamisesta pois Puolustusvoimien ydintehtävästä. Esityksessä todetaan, että asian arviointi on vaikeaa, mutta se on todellisuudessa välttämätöntä vaikutusten arvioimiseksi.

Esityksessä mainittu koulutus ei ole riittävää pelkästään muutaman pääesikunnan virkamiehen kouluttamisen kautta. Esityksen arviointi on puutteellinen. Todellisuudessa koulutustarve olisi huomattavasti suurempi ja se tulisi konkretisoida paremmin.

Luonnoksessa esitetty uudistettu malli ja toimivaltuuksien lisääminen näkyy myös suoraan tehtäviin liittyvien virkamiesten määrän lisätarpeella. Toimivaltuuksien lisäys tuo myös mukanaan tarpeen koulutetulle lisähenkilöstölle lakisääteisten tehtävien asianmukaisen suorittamisen osalta.

Toimivaltuuksien laajentaminen ei suoranaisesti palvele Puolustusvoimien ydintehtävän suorittamista. Nyt luonnoksessa esitetyllä tavalla Puolustusvoimien toimivaltuuksia laajennettaisiin tehtäväkentälle, joka kuuluu sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen, jonka toimivaltainen viranomainen on poliisi. Puolustusvoimien koulujärjestelmä ei anna parhaita mahdollisia edellytyksiä luonnoksessa esitetyllä tavalla toteutettavien toimivaltuuksien suorittamiseen. Sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät pakkokeinot ja niihin liittyvä toimivalta tulisi säätää pääsääntöisesti vain poliisin toimivaltaan kuuluviksi (pl. Rajavartiolaitos ja Tulli, joista on oma lainsäädäntönsä).

Luonnosta koskevan tarkastelun tulisi toimivaltuuksien lisäämisen sijaan keskittyä enemmänkin siihen miksi Puolustusvoimien toimivaltuuksia olisi perusteltua laajentaa Puolustusvoimien rikostorjunnassa verrattuna sitä Suomen rikoslainsäädännön ja prosessilainsäädännön uudistuksiin. Sotilastiedustelulaki ja sen kautta voimaan tulleet säädökset ei tulisi olla peruste sille, että toimivaltuuksia tulisi Puolustusvoimissa laajentaa koskemaan myös Puolustusvoimien rikostorjuntaa ja sen kautta siihen väkisinkin tulevaa kokonaisvaltaista uudistusta. Vuonna 2014 toteutetussa poliisilain, esitutkintalain ja pakkokeinolain kokonaisuudistuksessa voidaan todeta olleen eriävä tarkastelun lähtökohta asiaan kuin nyt tarkastelun kohteena olevassa luonnoksessa, jossa toimivaltuuksia supistettiin Suojelupoliisin osalta. Tässä samassa yhteydessä punnittiin myös tarkoin se, missä määrin pakkokeinovaltuuksia on perusteltua antaa muille viranomaisille kuin poliisille.

Tällä uudistuksella Puolustusvoimille annetaan toimivaltuuksia sellaiselle tehtäväkentälle, josta voimassa olevan lainsäädännön mukaan vastaa yleisviranomaisena Poliisi.

Toimivaltuuksien lisäämien ja niihin liittyvät perustelut ja rajaukset tulisi olla tehtynä tarkkarajaisesti ja yksityiskohtaisesti. Hallituksen esitysluonnoksessa tätä rajausta ja tarkastelua ei ole tehty riittävässä laajuudessa, vaan asian tarkastelu on ollut yleisluontoista. Puolustusvoimien rikostorjuntaa ja siihen liittyvää tarkastelua tulisi tehdä sen ydintehtävän suorittamisen turvaamisen kannalta, ei siten, että Puolustusvoimat siirtyisi lähemmäksi yleisviranomaista ja poliisia esitutkintaviranomaisena.

Sotilastiedustelua tekevän viranomaisen ja rikostorjuntaa lakisääteisenä tehtävänään tekevän viranomaisen tehtävät tulisi olla tarkasti rajattuja.

Puheenjohtaja	Ville Viita
Edunvalvontapäällikkö	Mika Ylönen